

กุหลาบ สายประดิษฐ์ และคนอื่นๆ, *ประวัติศาสตร์สตรีไทย*. พระนคร :
ชมรมหนังสือแสงดาว, 2519. 170 หน้า.

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมบทความเกี่ยวกับสตรีของนักเขียนที่มีชื่อถึงสี่คน คือ กุหลาบ สาย
ประดิษฐ์ อินทรายุทธ ทิปกกร หรือ จิตร ภูมิศักดิ์ และ สมชาย ปรีชาเจริญ คำนำของหนังสือ
เล่มนี้ เขียนโดย วิภากร แคนสูงเนิน บทความต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้บางเรื่องแม้จะล่วงเลย
มากกว่า 15 ปีแล้วก็ตามเนื้อเรื่องยังคงเป็นที่น่าสนใจ ฉะนั้น จึงได้นำมารวมพิมพ์ใหม่ขึ้นในปี
พ.ศ. 2519

เรื่องแรกข้อคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะของสตรีตามที่เข้ามาในประวัติศาสตร์ เป็นบท
ปาฐกถาของ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ที่แสดง ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน
2495 ในเรื่องนี้ กุหลาบได้ชี้ให้เห็นว่า ตั้งแต่มนุษย์รวมกันอยู่เป็นสังคมและกำหนดระเบียบ
ของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ขึ้น โดยเฉพาะประเพณีการสมรส ซึ่งเป็น
การสมรสหมู่ก่อให้เกิดครอบครัวขึ้น ครอบครัวแต่เดิมเป็นครอบครัวสหชีพ (Communitic
Household) ถือว่าทรัพย์สินเป็นของทุกคน มีการแบ่งงานกันทำระหว่างหญิงชาย หญิงได้
เป็นที่ยอมรับนับถือว่ามียอำนาจสูงสุดในครอบครัวและเป็นสตรีที่แท้จริง (Real Lady) มีฐานะ
เป็นที่เคารพเนื่องจากหญิงมีหน้าที่ปกครองครัวเรือน

ต่อมาการสมรสเปลี่ยนมาสู่การเป็นผัวเดียวเมียเดียว ซึ่งหญิงเป็นตัวละครสำคัญที่ก่อ
ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้รวมทั้งระเบียบเศรษฐกิจที่ถือทรัพย์สินเป็นส่วนกลางมาเป็นส่วนบุคคล
ขึ้น พวกผู้ชายไม่เคยผ่านถึงเรื่องที่สำคัญที่ได้จากการสมรสหมู่ ทำให้ผู้ชายเพิ่มความ
บึกบั่นแก่หญิงและกำหนดกฎเกณฑ์ผูกมัดหญิงฝ่ายเดียว นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางหน้าที่
ในด้านการทำมาหากิน ทำให้มนุษย์เริ่มสะสมทรัพย์สิน และเริ่มระบบการเป็นทาส และระบบ
วงศ์วาน ตลอดจนการสืบชาติวงศ์ ความเพิ่มพูนโภคทรัพย์ทำให้ฐานะของชายมีความสำคัญนำ

หน้าหญิง ลักษณะครอบครัวเข้าสู่ระบบพ่อบ้าน (Patriachal family) จากยุคนี้ได้มีการตรากฎหมายและประเพณีให้หญิงเป็นผู้จรรภักดีต่อผู้ชายตลอดกาล หัวหน้าครอบครัวอาจประหารชีวิตภรรยาได้โดยไม่มีผิด เพราะถือกฎของการเป็นครอบครัวเท่านั้น

กุหลาบ ได้พูดถึงกฎหมายและประเพณีต่าง ๆ นั้น ผู้ชายเป็นผู้บัญญัติขึ้นตามอำเภอใจฐานะของหญิงจึงต้องเผชิญกับความต่ำทราม ความต่ำต้อยนับแต่ผู้ชายได้ครองทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือในการเลี้ยงชีพเป็นส่วนสำคัญของตนเอง และใช้เลี้ยงดูภรรยา ผู้เขียน ได้พูดถึงกฎหมายของผิวเมียในสมัยรัตนโกสินทร์ ที่กฎหมายให้อำนาจปราบปรามติบยภรรยาได้ และกำหนดให้มีภรรยาได้มากกว่า 1 คน ฐานะของผู้หญิงยังคงเสียเปรียบมาตลอดโดยเฉพาะในสังคมของคนมั่งมี คนใหญ่คนโต และพวกผู้ดีชั้นสูง

กุหลาบ ได้แนะแนวทางที่แก้ไขว่า ควรแก้ที่มูลเหตุ คือจัดการไม่ให้บุรุษครองอำนาจทางเศรษฐกิจแต่ผู้เดียว ความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรียากที่จะมีได้หากไม่มีความเสมอภาคทางเศรษฐกิจระหว่างเพศทั้งสอง เขาสรุปว่าสตรีควรพิจารณาตนเองอย่าสำนึกแต่เพียงว่าตนเองเป็นข้างต่ำหลัง เป็นบุปผชาติและเป็นผู้ที่น่าเอ็นดูต่าง ๆ ตามที่บุรุษสมมติให้แล้วหญิงจะมีอำนาจอย่างใหญ่หลวง พอที่จะกวาดความชั่วร้ายหรือหยุดสงครามโลกครั้งที่สามไว้ได้

จากปาฐกถาของกุหลาบนี้ อินทรายุทธ ได้วิพากษ์วิจารณ์สนับสนุนความคิดเห็นของกุหลาบ สายประดิษฐ์ ในเรื่องของสตรีที่มีฐานะต่ำต้อยในสังคมทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และเสริมว่าสตรีไทยในปัจจุบันได้ลุกขึ้นแล้ว และก้าวไปข้างหน้าอย่างเด็ดเดี่ยวและมั่นคง ได้มีองค์กรสตรีสากล และกำหนดวันที่ 8 มีนาคมของทุกปีเป็นวันสตรีสากล เขาได้เขียนถึงสตรีที่มีไว้ในการต่อสู้สิทธิของสตรีในต่างประเทศ และเขียนปลุกใจให้สตรีไทยได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ของสตรีในอันที่จะต่อต้านสงคราม

จิตร ภูมิศักดิ์ หรือ ทิปกร เขียนเรื่อง อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสตรีไทย ซึ่งเขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2495 ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า ในอดีตสตรีไทยมีคุณค่าเพียงวัตถุบำบัต้ความใคร่และหาสรบ้ใช้ผู้ซื้อสตัย เป็นเพศที่โง่เขลา งามายไร้ความรู้ความสามารถ เป็นข้างต่ำหลัง เป็นต้น ผู้เขียนได้ยกวรรณคดีต่าง ๆ ในยุคศักดินาขึ้นมากล่าวบ้างว่าวรรณคดีได้สะท้อน

ให้เห็นถึงสังคม ความคิดของคนในสมัยนั้นๆ และจากวรรณคดีเหล่านั้นนั้นให้เห็นว่า สังคมสมัยศักดินามองสตรีในแง่ทางกามารมณ์เสมอไป คุณค่าของสตรีถ้าจะมีอยู่ที่เพียงการเป็นวัตถุสำหรับเซยชม เสมือนหนึ่ง “ดอกไม้” “หญิงมีคุณค่าเป็นเครื่องประดับบารมี หรือโฆษณาความสามารถในเกมกามกัฬาของชายเท่านั้น”

ประเพณีและกฎหมายได้กดขี่สตรีไทยให้อยู่ในกรอบ สภาพของหญิงไม่ต่างไปจากสัตว์เลี้ยงที่ขายกันได้ สตรีไม่สามารถที่จะเลี้ยงตนเอง ต้องยึดสามีเป็นที่พึ่ง

แต่ในสังคมชนบท ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า สตรีชนบทมิได้เป็นผู้อ่อนแอ สตรีทำงานเคียงคู่ไปกับชาย และเมื่อกลับบ้านสตรียังต้องทำงานบ้านต่อไปจนมีค่า และชายกลับนอนเอกเขนก แสดงให้เห็นว่าภาระที่หญิงได้รับนั้นไม่ใช่ภาระที่เล็กน้อย ทำงานมากกว่าชายถึง 2 เท่า แต่ภาระนั้นก็ยังถูกกดลงเป็นเพศที่อ่อนแอ ไร้สิทธิและเสียงในทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะด้านเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม

เมื่อสังคมระบบศักดินาเปลี่ยนไปเป็นระบบประชาธิปไตย ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม กฎหมายเรื่องผัวเดียวเมียเดียวถูกตราขึ้น บรรดาเมียซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงอันหวงแหนของขุนนางศักดินากลายเป็นวัตถุกลาง และกลายเป็นผู้หญิงหากินไป หญิงก็ยังคงเป็นวัตถุนำบทความใคร่ ยิ่งปัจจุบันอาชีพโสเภณีกลายเป็นอาชีพที่คู่ธรรมดำเนินทุกวัน การตั้งสถาน อาบ อบ นวด ต่างๆ ที่สื่อให้เห็นชัดยิ่งขึ้น

ด้านการเมือง แม้สตรีจะได้สิทธิทางเลือกตั้งแต่ทางการศึกษาหญิงยังไม่มีโอกาสได้ทัดเทียมชาย นอกจากสตรีในชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าในระบบเสรีภาพนี้ทำให้คนได้ต่อสู้ชิงอำนาจเข้าปกครองตัวอยู่บนพื้นฐานทั่วไครตัวมัน ทุกคนหาความสำราญให้ตัวเองสตรีลิตตัวเองเป็นวัตถุนำบทความใคร่ด้วยความเต็มใจ สตรียังคงหลงอยู่ในคำว่า “ดอกไม้ของชาติ” เป็น “ดาวประดับฟ้า” ยังคงลุ่มหลงอยู่ในด้านความงามทางกายมากกว่าความสามารถในการทำงานและปัญญา

ในสังคมกรรมกร ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า หญิงได้ค่าแรงงานน้อยมาก หญิงในโรงงานได้พยายามต่าง ๆ เพื่อให้ค่าแรงสูงขึ้นซึ่งเป็นการเริ่มการต่อสู้เพื่ออภิสิทธิ์ฐานะทางเศรษฐกิจ

ผู้เขียนได้เขียนในทำนองเร่งเร้า ปลุกกระตมจิตใจให้มวลสตรีลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อกอบกู้คุณค่า
แก่ความเป็นคนอย่างรุนแรง

ศิลปิน พัทธ์กษณ เขียนเรื่อง เทพที่ประชาชนปรารถนาเข้าที่ของผู้เขียน คือ สตรี
กรรมกรที่ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อให้ก้าวมาเคียงบ่าเคียงไหล่กับชาย ไม่ใช่เทพีของสังคมสมัยเก่า ซึ่ง
เป็นเทพีแห่งการบำเรอกามารมณ์ของชายเท่านั้น

จรี อัครรัตน์